

آیین نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست

مصوب ۱۲/۳/۱۳۵۴ هیأت وزیران با اصلاحات و الحاقات بعدی

فصل اول - تعاریف

ماده ۱ - سازمان حفاظت محیط زیست و شورای عالی حفاظت محیط زیست در این آیین نامه به ترتیب سازمان و شورای عالی نامیده می شوند.

ماده ۲ - پارک ملی به محدوده ای از منابع طبیعی کشور اعم از جنگل و مرتع و بیشه های طبیعی و اراضی جنگلی و دشت و آب و کوهستان اطلاق می شود که نمایانگر نمونه های برجسته ای از مظاهر طبیعی ایران باشد و به منظور حفظ همیشگی وضع زندگی و طبیعی آن و همچنین ایجاد محیط مناسب برای تکثیر و پرورش جانوران وحشی و رشد رستنی ها در شرایط کاملاً طبیعی تحت حفاظت قرار می گیرد.

ماده ۳ - آثار طبیعی ملی عبارتند از پدیده های نمونه و نادر گیاهی یا حیوانی، اشکال یا مناظر کم نظیر و کیفیات ویژه طبیعی زمین یا درختان کهنسال یادگار تاریخی می باشند که با منظور داشتن محدوده متناسبی تحت حفاظت قرار می گیرد.

ماده ۴ (اصلاحی ۱۳۷۴/۱/۳۰) - پناهگاه حیات وحش به محدوده ای از منابع طبیعی کشور اعم از جنگل و مرتع و بیشه های طبیعی و اراضی جنگلی و دشت و آب و کوهستان اطلاق می شود که دارای زیستگاه طبیعی نمونه و شرایط اقلیمی خاصی برای جانوران وحشی بوده و به منظور حفظ و یا احیاء این زیستگاه ها تحت حفاظت قرار می گیرد.

ماده ۵ - منطقه حفاظت شده به محدوده ای از منابع طبیعی کشور اعم از جنگل و مرتع و دشت و آب و کوهستان اطلاق می شود که از لحاظ ضرورت حفظ و تکثیر نسل جانوران وحشی یا حفظ و یا احیاء رستنی ها و وضع طبیعی آن دارای اهمیت خاصی بوده و تحت حفاظت قرار می گیرد.

فصل دوم - مقررات مربوط به پارک های ملی، آثار طبیعی ملی، پناهگاه حیات وحش و مناطق حفاظت شده

ماده ۶ - هرگونه پیشنهاد برای تعیین مناطق مذکور در بند الف ماده ۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست به پیشنهاد سازمان و با رعایت شرایط ذیل صورت می گیرد:

الف - مشخص نمودن حدود دقیق منطقه مورد نظر و ارایه نقشه آن در مقیاس مناسب.

ب - توجیه پیشنهاد و تطبیق وضع طبیعی منطقه پیشنهادی با تعاریف مربوط به هر منطقه

ماده ۷ - تیراندازی و شکار در پارک های ملی ممنوع است. در موارد استثنایی که مقتضیات حفظ نسل جانوران وحشی ایجاب نماید سازمان می تواند توسط مأمورین خود برحسب مورد اقدامات لازم معمول دارد.

تبصره (الحاقی ۱۳۶۹/۲/۳) - شکار قوچ و میش در جزیره کبودان (قویون داغی) واقع در پارک ملی دریاچه ارومیه از ممنوعیت مقرر در این ماده مستثنی است.

ماده ۸ (اصلاحی ۱۳۷۴/۱/۳۰) - تعلیف احشام و قطع اشجار و بوته کنی و تجاوز و تخریب محیط زیست و به طور کلی هر عملی که موجب از بین رفتن رستنی ها و تغییر اکوسیستم باشد در پارک های ملی و آثار طبیعی ملی ممنوع است در موارد ضروری به منظور حفظ حیات جنگل و بهسازی پارک های ملی و آثار طبیعی ملی یا مطالعات علمی و زمین شناسی مجاز برحسب مورد با رعایت مقررات قانون حفاظت و بهره برداری از جنگل ها و مراتع توسط سازمان جنگل ها و مراتع کشور یا سازمان حفاظت محیط زیست و یا مؤسسات و یا شخص ذی ربط اقدام خواهد شد.

تبصره (اصلاحی ۱۳۷۴/۱/۳۰) - احشام وارد شده در پارک های ملی و آثار طبیعی ملی توسط مأمورین سازمان از این مناطق اخراج و متخلف یا متخلفان مربوط طبق مقررات تحت تعقیب قرار خواهد گرفت.

ماده ۹ - تجدید یا تمدید پروانه‌های اکتشاف و بهره‌برداری صادره برای معادن واقع در پارک‌های ملی و آثار طبیعی ملی ممنوع می‌باشد.

ماده ۱۰ - ورود به مناطق مذکور در بند الف ماده ۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست و عبور از آنها به‌استثنای جاده‌های عمومی تابع دستورالعمل سازمان خواهد بود.

ماده ۱۱ (اصلاحی ۳۰/۱/۱۳۷۴) - قطع اشجار و تجاوز و تخریب محیط‌زیست و خازنی و ذغال‌گیری و به‌طور کلی هر عملی که موجب از بین رفتن رستنی‌ها و تغییر اکوسیستم شود در پناهگاه‌های حیات‌وحش و مناطق حفاظت‌شده که اراضی آن متعلق به دولت باشد بدون اجازه ممنوع است.

تبصره ۱- اجرای طرح‌های مجاز صنعتی و معدنی در پناهگاه‌های حیات‌وحش و مناطق حفاظت‌شده با رعایت مقررات مربوط از شمول این ماده مستثنی است.

تبصره ۲ - تعلیف احشام از لحاظ کمیت و کیفیت در پناهگاه‌های حیات‌وحش و مناطق حفاظت‌شده تابع ضوابطی است که با توافق سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور و سازمان تهیه خواهد شد.

تبصره ۳ (اصلاحی ۳۰/۱/۱۳۷۴) - ورود و تعلیف احشام بدون پروانه یا زاید بر پروانه در پناهگاه‌های حیات‌وحش و مناطق حفاظت‌شده برخلاف مقررات موضوع این ماده ممنوع می‌باشد این‌گونه احشام توسط مأمورین سازمان از منطقه اخراج و با متخلف یا متخلفان مربوط طبق مقررات عمل خواهد شد.

تبصره ۴ (الحاقی ۳۰/۱/۱۳۷۴) - مبادرت به شکار یا صید در پناهگاه‌های حیات‌وحش و مناطق و رودخانه‌های حفاظت‌شده موکول به تحصیل پروانه ویژه از سازمان می‌باشد.

ماده ۱۲ (الحاقی ۳۰/۱/۱۳۷۴) - وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی با موافقت سازمان مجازند مطالعات و بررسی‌ها و عملیات موردنیاز را در حدود وظایف قانونی خاص خود در مناطق حفاظت‌شده و پناهگاه‌های حیات‌وحش انجام دهند.

فصل سوم - مقررات مربوط به اجرای مواد ۱۹ و ۲۰ قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست

ماده ۱۳ - حدود مناطق مذکور در مواد ۱۹ و ۲۰ قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست توسط شورای عالی تعیین و از طرف سازمان آگهی خواهد شد.

ماده ۱۴ - تعیین مناطق موضوع ماده ۱۹ قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست منوط به حصول حداقل یکی از شرایط و ضوابط ذیل می‌باشد:

الف - وجود یک یا چند منبع مولد آلودگی در منطقه که محیط را آلوده و یا در معرض آلودگی قرار می‌دهد.

ب - به سبب فعالیت‌های مختلف انسانی از قبیل صنعتی و کشاورزی و تجاری اثرات نامطلوب یا دگرگونی در محیط‌زیست و یا وضع طبیعی منطقه حاصل شده و یا در معرض این‌گونه خطرات قرار گرفته باشد.

ج - وجود مراکز جمعیتی در منطقه و ضرورت پیشگیری از ایجاد آلودگی‌های مضر به بهداشت و سلامت مردم.

د - قرار داشتن یک یا چند پارک ملی یا آثار طبیعی ملی یا پناهگاه حیات‌وحش و یا منطقه حفاظت‌شده در جوار یا داخل منطقه به‌منظور پیشگیری از دگرگونی و تخریب وضع خاص طبیعی مناطق چهارگانه مذکور.

ماده ۱۵ - احراز هر یک از شرایط و ضوابط موضوع ماده ۱۴ این آیین‌نامه با سازمان می‌باشد.

ماده ۱۶ - پس از لازم‌الاجراء شدن مقررات مواد ۱۱ و ۱۲ قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست در صورتی که صاحب و یا مسؤول کارخانه و یا کارگاهی که موجبات آلودگی محیط‌زیست را فراهم می‌نماید با دلایل و مدارک قابل قبول سازمان اثبات نماید که ظرف مهلت مقرر در اخطار سازمان رفع آلودگی عملی نمی‌باشد سازمان مجاز است فقط برای یک بار مهلت اضافی برای این‌گونه کارخانجات و کارگاه‌ها قائل شود.

ماده ۱۷ - محول نمودن اجرای مقررات مواد ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست به شهرداری ها یا هر سازمان دولتی ذی ربط در صورتی امکان پذیر است که قبلاً مناطق مورد نظر طبق ماده ۱۹ قانون مذکور تعیین و اعلام شده باشد.

ماده ۱۸ - در صورتی که به استناد ماده ۲۰ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست اجرای قسمتی از وظایف و اختیارات سازمان نسبت به اجرای مواد ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ قانون مذکور به شهرداری ها و یا هر سازمان دولتی ذی ربط محول گردد، سازمان مراتب را بر حسب مورد کتبا به مراجع مربوط اعلام خواهد داشت.

ماده ۱۹ - وظایف و اختیاراتی که طبق ماده ۱۸ این آیین نامه به شهرداری ها یا سازمان های ذی ربط دولتی محول می گردد باید به طور تفکیک تعیین و مشخص شده باشد.

فصل چهارم - شورای عالی حفاظت محیط زیست

ماده ۲۰ (اصلاحی ۳۰/۱/۱۳۷۴) - دعوت برای تشکیل جلسات شورای عالی پس از موافقت رییس شورا توسط دبیر شورا به عمل می آید. رسمیت جلسات شورای عالی موقوف به حضور لااقل ۸ نفر از اعضاء می باشد. تصمیمات شورای عالی با رأی موافق حداقل ۶ نفر از اعضای حاضر در جلسه قطعی است.

ماده ۲۱ - کلیه امور اداری شورای عالی توسط دبیرخانه شورا که زیر نظر رییس سازمان اداره می گردد انجام خواهد شد کارمندان دبیرخانه شورای عالی از میان کارکنان سازمان توسط رییس سازمان انتخاب می شوند.

شرح وظایف دبیرخانه شورای عالی به پیشنهاد رییس سازمان به تصویب شورای عالی خواهد رسید.

فصل پنجم - مقررات اجرای برنامه های آموزشی حفاظت و بهسازی محیط زیست

ماده ۲۲ - سازمان به منظور تنویر و هدایت افکار عمومی در زمینه حفظ و بهسازی محیط زیست برنامه های آموزشی خاصی تنظیم و به مرحله اجرا خواهد گذاشت.

ماده ۲۳ - سازمان ترتیبی اتخاذ خواهد نمود که با همکاری مراجع ذی ربط در برنامه های درسی دوره های ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و عالی مسائل مربوط به لزوم و نحوه حفظ و بهسازی محیط زیست گنجانیده شود.

ماده ۲۴ - سازمان می تواند با تصویب شورای عالی و کسب اجازه از مراجع قانونی مربوط جهت آموزش، مؤسسات و آموزشگاه های خاصی در زمینه حفاظت و بهسازی محیط زیست دایر نماید.

ماده ۲۵ - سازمان می تواند در صورت درخواست سازمان ها و مؤسسات کشور اعم از دولتی و خصوصی در زمینه آموزش کارکنان آنها نسبت به تهیه و اجرای برنامه های آموزشی مربوط به مسائل حفاظت و بهسازی محیط زیست اقدام نماید.

ماده ۲۶ - به منظور جلب نیروی انسانی متخصص سازمان می تواند به دانشجویان برجسته ایرانی که در دانشگاه ها و مؤسسات عالی آموزش داخل یا خارج از کشور در رشته های مورد نیاز سازمان به تحصیل اشتغال دارند با توجه به قانون تأمین وسایل و امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی مصوب مردادماه ۱۳۵۳ و آیین نامه اجرایی آن سالانه تعدادی بورس تحصیلی اختصاص دهد.

فصل ششم - گارد محیط زیست

ماده ۲۷ (اصلاحی ۹/۳/۱۳۷۵) - گارد محیط زیست متشکل است از محیط بان و محیط دار که هر یک دارای درجات و علائم مشخصی می باشند.

ماده ۲۸ - گارد محیط زیست دارای لباس متحدالشکل و تجهیزات لازم می باشد.

ماده ۲۹ - نوع لباس و تجهیزات و علائم و نشان های تشویقی گارد محیط زیست توسط سازمان تعیین خواهد شد.

ماده ۳۰ - کلیه امور استخدامی گارد محیط زیست از قبیل تعیین درجات، شرایط ارتقاء و مقررات انضباطی در آیین نامه استخدامی سازمان تعیین خواهد شد.

ماده ۳۱ - دستورالعمل خدمتی گارد محیط زیست توسط سازمان تهیه و به موقع اجرا گذارده خواهد شد.

ماده ۳۲ - افراد گارد محیط زیست به سلاح مناسبی که نوع آن با موافقت وزارت دفاع تعیین می شود مجهز می گردند.

ماده ۳۳ - سازمان مکلف است دوره‌های آموزشی لازم برای مأموریتی که باید در گارد محیط‌زیست انجام وظیفه نمایند، دائر کند.

ماده ۳۴ - در صورتی که اجرای قسمت‌هایی از مقررات این فصل مستلزم کسب موافقت ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران باشد، سازمان در این زمینه اقدام خواهد کرد.

فصل هفتم - مقررات مربوط به باغ‌های وحش و موزه ملی تاریخ طبیعی

ماده ۳۵ - ایجاد باغ وحش در هر یک از نقاط کشور مستلزم تحصیل پروانه از سازمان می‌باشد ضوابط و مقررات مربوط به باغ‌های وحش توسط سازمان تعیین خواهد شد صاحبان یا مسؤولان باغ‌های وحش موجود مکلف به دریافت پروانه و رعایت ضوابط و مقررات مربوط می‌باشند.

ماده ۳۶ - سازمان می‌تواند برای ایجاد باغ وحش با شهرداری‌ها مشارکت و همکاری نماید.

ماده ۳۷ - سازمان نسبت به ایجاد موزه ملی تاریخ طبیعی ایران در تهران اقدام و در صورت لزوم شعبی نیز در نقاط مناسب کشور تأسیس خواهد نمود.

ماده ۳۸ - به منظور تکمیل موزه ملی تاریخ طبیعی ایران ضوابط زیر در مورد جمع‌آوری و حفظ فسیلها و بقایای جانوران و گیاهان دوره‌های پیشین مقرر می‌گردد.

الف - هر شخصی که از وجود فسیلها و بقایای جانوران و گیاهان دوره‌های پیشین در هر نقطه از کشور مطلع یا آثاری از آنها کشف یا به دست آورد در قبال تحویل و ارایه آن به سازمان چنانچه از نظر علمی حائز اهمیت باشد، جایزه متناسبی دریافت خواهد کرد.

ب - صدور فسیلها و بقایای جانوران و گیاهان دوره‌های پیشین از ایران تابع ضوابطی است که سازمان و وزارت فرهنگ و هنر و سازمان زمین‌شناسی کشور تعیین می‌نمایند.

ج - سازمان با رعایت مقررات مربوط به حفاظت آثار تاریخی و باستانی و حفظ حقوق اشخاص مجاز است به منظور کشف و گردآوری فسیلها و بقایای جانوران و گیاهان دوران پیشین هر یک از مناطق کشور را بررسی و حفاری و در صورت لزوم ضمن تعیین حدود و اعلام مراتب حفظ و نگهداری نماید.

ماده ۳۹ - وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت در صورتی که در اجرای وظایف و طرح‌های خود به مناطقی که دارای آثاری از فسیلها و بقایای جانوران و گیاهان دوران پیشین باشند برخورد نمایند، مراتب را به سازمان اعلام و در مورد حفظ و جمع‌آوری این‌گونه آثار که دارای ارزش علمی باشند با سازمان همکاری و تشریک مساعی خواهند نمود.

ماده ۴۰ - سازمان مجاز است به منظور تکمیل موزه ملی تاریخ طبیعی ایران با مؤسسات مشابه خارجی و بین‌المللی در زمینه همکاری‌های علمی و فنی و مبادله فسیل و بقایای جانوران و گیاهان با تصویب شورای عالی قراردادهای لازم منعقد نماید.

ماده ۴۱ - وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و وابسته به دولت و دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و موزه‌ها در مورد اجرای ضوابط مربوط به این فصل با سازمان همکاری و تشریک مساعی خواهند نمود.

ماده ۴۲ - سازمان، فسیل‌ها و بقایای جانوران و گیاهان دوره‌های پیشین را که دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و علمی کشور جهت تحقیقات و بررسی‌های علمی نیاز دارند در صورت امکان تأمین خواهد نمود.

فصل هشتم - بودجه و امور مالی سازمان

مواد ۴۳ و ۴۴ به موجب بند (۸) آیین‌نامه اصلاحی ۳۰/۱/۱۳۷۴ حذف شده‌اند.

ماده ۴۵ - سازمان از لحاظ معاملات تابع قانون محاسبات عمومی و آیین‌نامه معاملات دولتی می‌باشد.

فصل نهم - متفرقه

ماده ۴۶ - اعطاء جایزه به اشخاص و مؤسساتی که به نحوی از انحاء به حفاظت و بهسازی محیط‌زیست خدماتی کرده‌اند، تابع مقرراتی است که به تصویب شورای عالی می‌رسد.

ماده ۴۷ - سازمان دامپزشکی کشور در زمینه کنترل بیماری‌های واگیر بین جانوران وحشی و اهلی و سایر امور مربوط به بهداشت حیوانات طبق ضوابطی که توسط دو سازمان تنظیم می‌شود همکاری‌های لازم را با سازمان معمول خواهد داشت.

ماده ۴۸ - سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور ضوابط مذکور در ماده ۴۷ را در مورد صدور پروانه تعلیف مراعات و برحسب مورد در تنظیم و اجراء این‌گونه ضوابط با سازمان همکاری خواهد نمود.

ماده ۴۹ (الحاقی ۳۰/۱/۱۳۷۴ - از زمان تصویب این اصلاحیه کلیه مواد مغایر با آن در آیین‌نامه اجرایی قانون شکار و صید مصوب ۹/۱۰/۱۳۴۶ لغو و آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست با اصلاحات به‌عمل آمده جایگزین آن می‌شود .

اصلاح آیین نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست (۱۳۵۴)

تاریخ تصویب: ۳۰/۰۱/۱۳۷۴ - مرجع تصویب: مصوبات هیات وزیران

اصلاح آیین نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۴ ۱۳۷۴.۰۱.۳۰ - ۲۱۳۹۰ تا ۱۲۴۱۵ ه - ۱۳۷۴.۰۲.۱۰ - ۳۳ -

حفاظت محیط زیست - شکار و صید

سازمان حفاظت محیط زیست

هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۴.۱.۳۰ بنا به پیشنهاد شماره ۱۹۲ - ۲۱ مورخ ۱۳۷۴.۰۲.۱۲ سازمان حفاظت محیط زیست و به استناد ماده واحده قانون اصلاح قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست - مصوب ۱۳۷۱ - تصویب نمود:

آیین نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست - موضوع تصویب نامه شماره ۸۱۸۰۴ مورخ ۱۳۵۴.۱۲.۴ - به شرح زیر اصلاح می شود:

۱ - در ماده (۴) بعد از عبارت "منابع طبیعی کشور اعم از جنگل و مرتع"، عبارت "بیشه طبیعی و اراضی جنگلی" اضافه می شود.

۲ - در ماده (۸) بعد از عبارت "بوته کنی"، عبارت "و تجاوز و تخریب محیط زیست" و بعد از عبارت "رستنیها"، عبارت "تغییر اکوسیستم" اضافه می شود.

۳ - در تبصره ماده (۸) و تبصره (۳) ماده (۱۱) عبارت "متخلف یا متخلفان"، جایگزین کلمه "مسئول" می شود.

۴ - در ماده (۱) بعد از عبارت "دغال گیری"، عبارت "و تجاوز و تخریب محیط زیست" و بعد از عبارت "رستنیها" عبارت "و تغییر اکوسیستم" اضافه می شود.

۵ - متن زیر به عنوان تبصره (۴) به ماده (۱۱) اضافه می شود:

"تبصره ۴ - مبادرت به شکار یا صید در پناهگاه های حیات وحش و مناطق و رودخانه های حفاظت شده موکول به تحصیل پروانه ویژه از سازمان می باشد".

۶ - در ماده (۱۲) عبارت "در مناطق حفاظت شده و پناهگاه های حیات وحش" جایگزین عبارت "در مناطق مذکور در بند الف ماده (۳) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست" می شود.

۷ - در ماده (۲۰) اعداد "ده" و "هشت" به ترتیب به اعداد "هشت" و "شش" تغییر می یابد.

۸ - مواد (۴۳) و (۴۴) حذف می شود.

۹ - متن زیر به عنوان ماده (۴۹) به آیین نامه یاد شده اضافه می شود:

"ماده ۴۹ - از زمان تصویب این اصلاحیه کلیه مواد مغایر با آن در آیین نامه اجرایی قانون شکار و صید مصوب ۱۳۴۶.۱۰.۹ لغو و آیین نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست با اصلاحات به عمل آمده جایگزین آن می شود".

حسن حبیبی - معاون اول رئیس جمهور